

ISLOM ARXITEKTURASINI ZAMONAVIY ARXITEKTURAGA TA'SIRI

Doliyeva Sitora G'ulomjon qizi

TAQU "Ilmoy-tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash" bo'limi Muharriri

Sitora.farishta@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada islom arxitekturasini zamonaviy arxitekturaga ta'siri, islom me'morchiligi islom dinidan ijtimoiy, madaniy, diniy va siyosiy hodisa sifatida shakllangan turli me'morchilik uslublari to'g'risida yozilgan. Islom me'morchiligi ham diniy, ham dunyoviy muassasalar va binolarni o'z ichiga oladi. Islom me'morchiligi, shuningdek, islomning ilk davrida mashhur bo'lgan va musulmon va Islom ta'siri ostidagi boshqa mamlakatlarda zamonaviy davr bilan bog'liq bo'lgan me'morchilik uslublarini ham o'z ichiga olishi mumkin. Arxitektura uslubi Yaqin Sharqda 7-asrda paydo bo'lgan va o'rta asrlarda Kichik Osiyo, Hindiston va Eron, O'rta Osiyo, Shimoliy Afrika, Ispaniya, Kavkaz va qisman Bolqonda rivojlangan. Keyinchalik islom me'morchiligi Janubi-Sharqiy Osiyoga ham kirib keldi. Hozirgi zamonda dunyoning barcha musulmon joylarida islom me'morchiligiga mos masjidlar qurilmoqda. Murakkab va ko'zni qamashtiruvchi islom me'morchiligi 7-asrdan beri go'zal va mashhur qurilish uslubi bo'lib kelgan. Rang, naqsh, siluet va teksturani turli materiallar bilan uyg'unlashtirgan me'morlar va quruvchilar butun dunyo bo'ylab eng o'ziga xos va noyob tuzilmalarni yaratdilar. Ispaniya, Portugaliya, Italiya va Maltaning Mavriy uslublaridan Jazoir, Ummon, Misr va Iroq arab davlatlarigacha. Baland minoralar, silliq gumbazlar, qirrali arklar va batafsil mozaikalar Sharqdan G'arbga tanish bo'lgan tilla ipni to'qadi. Masjidlar, saroylar, qal'alar yoki jamoat binolari bo'lsin, eng kichik qishloqlar yoki shaharlarning eng kattasi bo'lsin, islomiy dizayn tasavvur qilinadigan eng ajoyib tarzda qabul qilingan va moslashtirilgan. Quyida me'morlari an'anaviy qurilish uslubini o'ziga xos qilib yaratgan, qadimiy islom me'morchiligidan ilhomlangan murakkab va go'zal binolarni yaratgan loyihalar to'plami xam mavjud.[10]

Kalit so'zlar: me'morchilik, islom, din, ijtimoiy, madaniy, siyosiy, mamlakatlar, muassasa, binolar, musulmon, dunyo.

Аннотация: В этой статье рассказывается о влиянии исламской архитектуры на современную архитектуру, исламская архитектура как социальное, культурное, религиозное и политическое явление, о различных архитектурных стилях. Исламская архитектура включает в себя как религиозные, так и светские учреждения и здания. Исламская архитектура может также включать архитектурные стили, популярные в первые дни ислама и связанные с современным временем в мусульманских и других странах, находящихся под исламским влиянием. Архитектурный стиль зародился на Ближнем Востоке в VII веке и получил развитие в средние века в Малой Азии, Индии и Иране, Средней Азии, Северной Африке, Испании, на Кавказе и частично на Балканах. Позже исламская архитектура проникла и в Юго-Восточную Азию. Сегодня мечети в соответствии с исламской архитектурой строятся во всех мусульманских регионах мира. Сложная и великолепная исламская архитектура была красивым и популярным строительным стилем с 7-го века. Сочетая цвет, узор, силуэт и текстуру с различными

материалами, архитекторы и строители создали одни из самых самобытных и уникальных сооружений по всему миру: от мавританского стиля Испании, Португалии, Италии и Мальты до арабского стиля Алжира, Омана и Египта. и Ирак в страны. Высокие башни, гладкие купола, остроконечные арки и детальная мозаика сплетают золотую нить, знакомую с Востока на Запад. Будь то мечети, дворцы, крепости или общественные здания, в самой маленькой деревне или в самом большом городе, исламский дизайн был принят и адаптирован самым великолепным способом, который только можно себе представить. Ниже представлена коллекция проектов, архитекторы которых создали сложные и красивые здания, вдохновленные древней исламской архитектурой, с уникальным подходом к традиционному стилю строительства.

Ключевые слова: *архитектура, ислам, религия, социальная, культурная, политическая, страны, институты, здания, мусульманин, мир.*

Abstract: *In this article, the impact of Islamic architecture on modern architecture, Islamic architecture as a social, cultural, religious and political phenomenon is written about different architectural styles. Islamic architecture includes both religious and secular institutions and buildings. Islamic architecture can also include architectural styles popular in the early days of Islam and associated with modern times in Muslim and other Islamic-influenced countries. The architectural style originated in the Middle East in the 7th century and developed in the Middle Ages in Asia Minor, India and Iran, Central Asia, North Africa, Spain, the Caucasus, and partly in the Balkans. Later, Islamic architecture also entered Southeast Asia. Nowadays, mosques in accordance with Islamic architecture are being built in all Muslim areas of the world. Complex and dazzling, Islamic architecture has been a beautiful and popular building style since the 7th century. Combining color, pattern, silhouette and texture with different materials, architects and builders have created some of the most distinctive and unique structures around the world. From the Moorish styles of Spain, Portugal, Italy and Malta to the Arabic of Algeria, Oman, Egypt and Iraq to countries. Tall towers, smooth domes, pointed arches and detailed mosaics weave a golden thread familiar from East to West. Be it mosques, palaces, forts or public buildings, in the smallest of villages or the largest of cities, Islamic design has been adopted and adapted in the most magnificent way imaginable. Below is a collection of projects whose architects have created complex and beautiful buildings inspired by ancient Islamic architecture, with a unique take on the traditional style of construction.*

Keywords: *architecture, Islam, religion, social, cultural, political, countries, institutions, buildings, Muslim, world.*

KIRISH

Birinchi masjid Madinada Muhammad payg'ambar hijratdan keyin qurilgan. Keyin musulmonlar bosib olgan shaharlarda masjidlar ochila boshladi. Makka qo'lga kiritilgandan so'ng, har bir masjidda mehrob paydo bo'ldi - qiblani ko'rsatadigan joy - Ka'baga yo'nalish. O'rta asrlarda masjid diniy funktsiyalardan tashqari, ijtimoiy funktsiyalarni ham bajargan: u

talabalar uchun mashg'ulotlar, aholi yig'ilishlari, sargardonlar uchun boshpana va boshqalarni ta'minlagan[1].

Islom madaniyatining oltin davrlarida musulmon me'morchiligiga xos bo'lgan ko'plab unsurlar hunarmandlar va hunarmandlar orqali Yevropaga tarqalib, Romanesk uslubining paydo bo'lishiga hissa qo'shgan. Evropa me'morchiligining ko'plab durdonalari musulmon san'atining ta'sirini aks ettiradi. 1066-yilda Yevropa bo'ylab tarqalib, Angliyani zabt etgan Norman qabilalari dunyoning bu qismi me'morchiligiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Shu bilan birga, Sitsiliyani zabt etgandan so'ng, ularning o'zlari ham musulmonlar bilan doimiy aloqada bo'lishgan. Sitsiliyaning islom uslubida yaratilgan me'moriy yodgorliklari musulmonlar tomonidan emas, balki normanlar tomonidan qurilgan. Sitsiliya qirolligining

birinchi qirolli Rojer II musulmon me'morchiligining muxlisi edi. Qolaversa, u arab tilini ham yaxshi bilardi. Angliya qirolli Edvard I 1292 yilda Eronga delegatsiyani zaharladi. Taxminlarga ko'ra, uning kompozitsiyasining bir qismi bo'lgan haykaltarosh Robertus keyinchalik ingliz me'morchiligiga Sharqda tanish bo'lgan bir qator elementlarni, masalan, o'ralgan arkni kiritgan. Islom mamlakatlariga sayohat qilgan va u yerdan Yevropaga yangi fikrlar olib kelgan boshqa shaxslar orasida Simon Simeonis va Gyugo Illuminati ham bor. 1323 yilda ular Misrdagi Mustaf osho qabrini ziyorat qilishdi, bu gotika me'morchiligi shakllana boshlagan namunaga aylandi. 1118 yilda Quddusda yaratilgan

Templar ordenining tantanali binolari Qubbat as-Sahra masjidi (Qoya gumbazi) shaklida qurilgan. 1185 yilda qurilgan Londondagi Templar cherkovi ham xuddi shunday shaklga ega. Afsuski, dunyoga mashhur bu durdona musulmon me'morchiligining mevasi ekanini hamma ham bilmaydi. Toj Mahalning dizayni butunlay nosimmetrikdir, Sul-ton qabri bundan mustasno, u markazda emas, balki kirish joylaridan birining ostidagi sirli xonada joylashgan. Kordovadagi Buyuk masjid va Algambra saroyi butun dunyodan millionlab sayyohlarni o'ziga jalb qiladi. Algambra saroyiga har yili 2,2 million kishi tashrif buyuradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR:

Islom keng tarqalgach, musulmonlar o'zlari yashagan har bir joyning qurilish amaliyotini o'zlashtirdilar, lekin ularni o'zlarining islomiy o'ziga xosligiga moslashtirdilar. Masalan, Qoya gumbazi islom an'analariga mos kelishi uchun mahalliy ranglar va qadimgi Rim ustunlaridan foydalanadi. Ushbu "qabul qilish va moslashish" siyosati zamonaviy arxitektorlarni an'anaviy qurilish usullaridan yangi uslubda foydalanishga ilhomlantirishi mumkin.

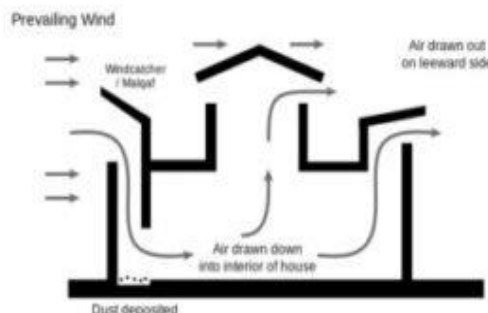
Islom zamonaviy ilm-fanni ham qamrab oladi, chunki Qur'on ilm olishga va izlanishga chorlaydi. Shunga ko'ra, islom arxitekturasi eng yangi qurilish texnologiyalarini o'z ichiga oladi, lekin tarixiy qurilish amaliyotiga qarshi turishga harakat qilmaydi. Zamonaviylik va an'ana o'rtasidagi bu muvozanat zamonaviy dunyoda cheksiz dizayn imkoniyatlari uchun potentsial yaratadi. Shu tariqa me'morchilik o'z o'rnini va zamon mohiyatini yo'qotmaydi.

Ko'pgina zamonaviy binolar o'z kontekstida noqulay ko'rinadi, chunki ular ko'rkona G'arb ideallariga taqlid qilishadi. Islom me'morchiligi, aksincha, binolar, atrof-muhit, odamlar va ularning Yaratuvchisi o'rtasidagi uyg'unlikni targ'ib qiladi. Masalan, Kordova, Edirna va Shoh Jahonning buyuk masjidlari islom me'morchiligining tartib va birligini o'ziga xos tarzda ifodalash uchun mahalliy geometriya, materiallar va texnikalardan foydalangan. Sanoat rivojlanishining shov-shuvi bilan odamlar o'zlarining mahalliy merosini e'tiborsiz qoldira boshladilar. Hali ham kech emas. Biz hali ham binolarimizdagi joylashuv, materiallar va topografiya hissini qaytarish uchun harakat qilishimiz mumkin.

Al-Jivaniy uydagi barcha yashash joylarini ta'minlash tamoyiliga ishora qiladi. Islom to'liq hayot tarzi bo'lganligi sababli, uning arxitekturasi uy ichidagi hamma narsani, shu jumladan tashqi tajribani ham ta'minladi. Aholi o'z uylarining ochiq joylari, bog'lari, turli yozuvlari va bezaklaridan tom ma'noda bahramand bo'lishlari mumkin edi. Barcha xonalarni bir-biriga bog'lab turgan hovli aholini osmon bilan bog'lab, ajoyib manzaralarni taqdim etdi.

Qozog'istonning Turkiston viloyati Turkiston shahrida joylashgan turkiy shoir va

so'fiylik tariqatining asoschisi Yassaviy Xoja Ahmad Yassaviy qabridagi maqbara. Bu "Xazrat Sulton" tarixiy-madaniy muzey-qo'riqxonasi hududidagi markaziy ob'ekt.

Xoja Ahmad Yasaviy maqbarasi (qoz. Kozha Axmet Yasaviy kesenesi)

10-asrda yashagan tarixchi olim Narshaxiyning mashhur asarida islomdan oldingi va ilk islom tarixi batafsil bayon etilgan Markaziy Osiyodagi yagona shahar. Buxoro Temuriylar davlatining yirik shahri bo'lgan Buxoro xonligining poytaxti bo'lgan, shuningdek, turli hukmron sulolalar, Buxoro Xalq Sovet Respublikasi va O'zbekiston SSRning poytaxti bo'lgan. Buxoro ko'p asrlar davomida O'rta Osiyoning yirik ma'muriy, savdo, hunarmandchilik va madaniy markazi rolini o'ynagan. O'rta yer dengizi mamlakatlarini Uzoq Sharq bilan bog'lagan Buyuk Ipak yo'lining yo'nalishlaridan biri shahar orqali o'tgan.

Buxoro (o'zbekcha Buxoro) 9-asr

Bu yerda ilk aholi punktlari erta bronza davrida - miloddan avvalgi 4-ming yillikning oxirida paydo bo'lgan. e. Kaspiy darvozasi haqida birinchi eslatma Derbentning eng qadimiy nomidir. Zamonaviy shaharga milodiy 438-yilda asos solingan. Fors qal'asi kabi, tepalikda joylashgan qal'a (Norinqal'a) va undan dengizga o'tadigan ikkita tosh devordan iborat bo'lib, dengiz va Kavkaz tog'lari orasidagi tor (3 km) o'tish joyini to'sib qo'ygan va hududni o'rab olgan. shimoldan va janubdan shaharning.

VI asr Miloddan avvalgi e. Miletlik Gekatey.

Toj Mahal (hind. taj mtl - "Saroylar toji", inglizcha Toj Mahal) — Hindistonning Agra shahrida, Jamna daryosi bo'yida joylashgan maqbara-masjid (me'morlar, ehtimol, Ustoz Iso va boshqalar bo'lgan.) Mug'allar imperiyasining padishahi Shoh Jahon buyrug'i bilan o'n to'rtinchi farzandini

dunyoga keltirayotganda vafot etgan rafiqasi Mumtoz Mahal xotirasiga qurilgan. Keyinchalik Shoh Jahonning o'zi maqbaraga dafn etilgan. Toj Mahal (shuningdek, "Taj") hind, fors va arab me'morchilik uslublari elementlarini o'zida mujassam etgan Mug'al uslubidagi

me'morchilikning eng yaxshi namunasi hisoblanadi[2][3]. 1983 yilda Toj Mahal YuNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan: "Hindistondagi musulmon san'atining durdonasi va jahon merosining umume'tirof etilgan durdonalaridan biri".

Toj Mahal 1630-1652

Qurilish tipologiyasi:

- Kvartal masjidleri - so'zning tor ma'nosida masjidlar har kuni namoz o'qish uchun mo'ljallangan, shuningdek, mahalla aholisi uchun yig'ilish joyidir.

- Juma masjidlari - juma namozini o'qish uchun mo'ljallangan sobor masjidlari shaharlarda joylashgan. Yirik markazlarda (Istanbul, Bag'dod) bir necha juma masjidlari bo'lgan.

- Namozgoh - musulmonlarning eng muhim bayramlarida Qurbon Bayram va Qurbon hayitlarida ibodat qilish uchun mo'ljallangan katta ochiq masjid. masjidlar solihlar maqbaralarida, madrasalarda, xonqalarda va hokazo.

Asosiy arxitektura uslublari:

Masjidning me'moriy dizayni juda boshqacha bo'lishi mumkin, ammo ikkita majburiy element mavjud: mehrab (Ka'ba (Makka) tomon yo'nalish) va minora (masjid yonida joylashgan baland minora). Tipologik jihatdan masjidlar ochiq (musalla), yarim yopiq (hovli) va yopiq (rejalashtirish navlari - ustunli/ustunli, gumbazli, zal) bo'linadi.

- Arabcha turi:

Arabistondan Islom dini bilan tarqalgan eng qadimgi masjid turi 16-asrda Usmonli kengayishigacha bo'lgan. Arab masjidi to'rtburchak yoki kvadrat shakldagi hovli bo'lib, atrofi perimetri bo'ylab arkada yoki galereya bilan o'ralgan, hovliga tutashgan namozxona joylashgan.

Misollar: Hasan II masjidi, Masjid al-Harom.

- Forscha turi

Mashhaddagi Imom Rizo maqbarasi, fors tipidagi masjid. Forscha masjid tipiga islomgacha bo'lgan Fors me'morchiligi kuchli ta'sir ko'rsatdi, bu ayvon va gumbazlarning keng qo'llanilishida o'z aksini topdi. Fors masjidida perimetri bo'ylab tahorat olish uchun maxsus havzasi bo'lgan hovli galereyaning har ikki tomonining o'rtasida ayvonli galereya (yarim doira shaklidagi to'shakli baland to'rtburchak portal) bilan o'ralgan. Ayvonlardan biri harom joylashgan kichik gumbazli xonaga olib boradi[2]. Ba'zan namozxonalar haromga tutash bo'ladi.

Misollar: Imom masjidi, Kalyan masjidi.

- Usmonli turi:

Usmonli turklari Vizantiya me'morchiligi ta'sirida XV asrda ko'p gumbazli masjid turini yaratdilar. Bu tipdagi masjidlar ustunlar ustida joylashgan bo'lib, ko'p sonli gumbazli bitta markaziy gumbaz bilan bezatilgan, ko'pincha hovli galereya bilan o'ralgan, hovlida ko'lmak bor. Usmonli masjidlari konussimon chiroqli yuqqa minoralar bilan ajralib turadi.

Misollar: Moviy masjid, Selimiye masjidi.

- Mintaqaviy uslublar

Islom olamining chetida mahalliy uslublar ta'sirida yaratilgan o'ziga xos mintaqaviy uslublar rivojlangan, masalan, Sian sobori masjidi Xitoy me'morchiligiga xos bo'lgan shakllarda, minorasi esa - minora shaklida qurilgan. Buddist pagodasi[4,5,6].

NATIJALAR

Islomiy mamlakatlarning aksariyati issiq, qurg'oqchil iqlim sharoitida joylashgan. Biz, zamonaviy xonalarimizdagi divanda o'tirgan holda, bu mamlakatlar aholisi konditsionersiz qanday yashashlarini tasavvur qila olmaymiz. Darhaqiqat, ular uskunaga emas, balki binoning tuzilishiga asoslangan tabiiy konditsionerdan foydalanganlar va foydalanishda

davom etmoqdalar! Shamol tuzoqlari yoki "Malkaf" tuzilmalari binolarni tabiiy shamollatish uchun shamoldan foydalanish uchun maxsus qurilgan. Islom mamlakatlaridagi uylar binolarni issiqlik, chang va ifloslantiruvchi moddalardan qo'shimcha izolyatsiya qilishni talab qildi. Bunga qarshi turish uchun me'morlar qalin loy yoki yog'och devorlarni (bu tabiiy izolyatorlar) qurdilar. Xonalar xonalarga tashqi havo kirmasligi uchun hovli atrofida qurilgan. Hovli toza va yumshoq havoni ham saqlab qoldi, chunki havo oqimi uchun barcha pastki chiqishlar to'sib qo'yilgan.

Shunday qilib, havo o'zi bilan chang olib, hovlida aylanardi. Bugungi kunda shahar muhiti ma'lum bir shaxsga qaraganda ko'proq me'morchilikni ifodalaydi. Sanoatning tez o'sishi bilan korxonalar uy-joy qurilishi bo'yicha barcha yechimlarni, xoh u issiqlik, xoh elektr bilan ta'minlaydi. Odamlar hayotimizni barqarorlashtirishga yordam bergan texnologik taraqqiyotning ustunligi bilan deyarli gipnoz qilinadi. Biroq, arxitektura bu vositalarga to'liq tayanishga va an'anaviy me'morchilik tomonidan qo'llaniladigan tabiiy vositalarni qoldirishga mos kelmaydi. Zamonaviy me'morlar real vaqtda barqarorlikka erishish uchun ushbu tabiiy, an'anaviy usullarning ayrimlarini qayta ko'rib chiqishni xohlashlari mumkin. Zamonaviy misrlik arxitektor Hasan Fathi zamonaviy arxitekturaning dunyoning istalgan nuqtasida G'arb standartlarini nusxalash tendentsiyasidan hayratda qoldi. O'z navbatida, u bunday begona modellar oldida xalq texnikasining olijanobligini ta'minlashni yoqladi. Shuning uchun u islom me'morchiligini nafaqat nazariy, balki amalda ham haqiqiy va zamonaviy qilishda kashshof bo'ldi. Hasan Fathi o'zini asosiy uy-joy ehtiyojlarini biladigan va o'z uylarini oqilona va ijodiy qurgan misrlik dehqonlar o'rniga qo'ydi. Ularga hech qanday murakkablik kerak emas edi - ular asbobsiz gumbazlar, kamar va lintellar qurdilar, faqat o'lchov uchun arqonlardan foydalandilar. Fathi o'z usullarini nafaqat Misrda, balki xorijda ham targ'ib qilgan. Qurilish uchun u butun Misrda mavjud bo'lgan loydan foydalangan.

Gil barqaror va bardoshli material bo'lib, Fathi me'morchiligini sodda va chiroyli qildi. U kambag'allar uchun ham, boylar uchun ham loydan uylar qurib, bu uylarni mahalliy arxitektura muhitidan ilhomlangan zamonaviy bezaklar bilan jihozlagan. Pokistonlik zamonaviy arxitektor Gulzar Hayder turli mamlakatlarda madaniy kontekstga moslasha oladigan islomiy binolar yaratishga intildi. U Shimoliy Amerika Islom jamiyati binosini loyihalashtirgan. Bino shahar muhitiga mos keladigan kubik tuzilmalardan iborat. Biz tushunishimiz kerakki, madaniy jihatdan g'ayrioddiy joyda islomiy bino yaratish oson ish emas edi, lekin iroda bo'lganda, imkoniyatlar doimo bo'ladi. Islom arxitekturasi bizga o'z yo'limizni belgilashga yordam beradigan bir nechta dizayn tamoyillarini o'rgatadi. Bu tamoyillar qiziqarli universitet kursi uchun boy materialni shakllantirishi mumkin, bu orqali talabalar barcha imkoniyatlar va amaliyotlarni kashf etishlari mumkin.

XULOSA

Tarixiy jihatdan islom me'morchiligi arab tilida so'zlashuvchi dunyoda topilgan, odatda Yaqin Sharq, G'arbiy Osiyo va Shimoliy Afrikaga tegishli. Demak, biz shu erdan boshlaymiz. Bu yerda, islom qalbida, arxitektura asrlar davomida islom ulamolari tomonidan qabul qilingan uzoq hurmatli an'ana bo'lib kelgan. Demak, zamonaviy arxitektorlar qura oladigan boy meros mavjud. Ko'pgina hududlarda bu an'analarni saqlab

qolish juda muhimdir. Misol uchun, Kobulda so'nggi urushlar yangi qurilishda bum yaratdi. Ularning aksariyati madaniy an'analarni saqlab qolish uchun an'anaviy materiallar va usullardan foydalangan holda amalga oshirildi.

Arab tilida so'zlashuvchi dunyoda arxitektura rivojlanmoqda, chunki yirik shaharlar o'sishda davom etmoqda. Biroq, zamonaviy islom arxitekturasini haqiqatda belgilaydigan narsa shundaki, u endi dunyoning bu qismi bilan chegaralanmaydi. Musulmon jamoalari dunyo bo'ylab tez sur'atlar bilan o'sib bormoqda va ta'sir o'tkazmoqda. Bu jamoalar o'sib borishi bilan musulmon me'morlar islom me'morchiligini yangi makonlarga, islom dizaynining o'rnatilgan qonuni mavjud bo'lmagan joylarga tarjima qilish uchun yangi imkoniyatlarga ega bo'ldilar[7,8].

Indoneziyadagi "Istiqlol" masjidi kuchli modernistik dizaynga ega natija ijodkorlikning kuchayishi bo'ldi. Yevropadagi yangi masjidlar sof mavhum shakllarda, islom xattotligining oqimli chiziqlari yoki islom bezak matolari va koshinlarining geometrik naqshlariga asoslangan holda ishlab chiqilmoqda. Islom estetikasi hali yaxshi o'rnatilmagan joylarda me'morlar masjidning an'anaviy gumbaz/minora shaklidan voz kechish va yangi g'oyalar bilan tajriba qilish uchun ko'proq erkinlikni his qilishlari mumkin.

Zamonaviy islom arxitekturasi butun dunyodagi musulmon jamoalar uchun yoki ular tomonidan yaratilgan. U boy islom badiiy merosining yangi shakl va uslublar bilan uyg'unligini ifodalaydi. Arab tilida so'zlashuvchi dunyoda ko'plab yangi dizaynlar an'anaviy me'moriy elementlarni - qirrali ark, gumbaz, minora va hovli uylarini zamonaviy binolarga kiritishning yangi usullarini topmoqda. Evropa va Shimoliy Amerikada islom me'morchiligi arab bo'lmagan xalqlardagi musulmon jamoalarining o'rnini ifodalashga intiladi. Ushbu dizaynlar ko'proq mavhum bo'lib, islom estetikasi va madaniy merosini nishonlaydi. Bugungi kunda kam sonli arxitektura uslublari bunday murakkab siyosiy, madaniy yoki geografik tazyiqlarga duch kelmoqda, biroq islom arxitekturasi ilgari bu qiyinchiliklarga duch kelgan. Bu an'ana va innovatsiyalar zamonaviy jamoalarning zamonaviy ehtiyojlari uchun qanday birlashishi mumkinligini biladigan uslub[9].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Voronina V. L. Srednevekovyy gorod arabskix stran. — 1-e izd. — M.: VNIITAG Goskomarxitekturi, 1991. — 103 s.
2. Voronina, V. L. Arxitektura Sredney Azii XVIII—XIX vv. // Vseobshchaya tarix arxitektura / Pod red. Yu. S. Yaralova (otv. red.) i dr.. — Moskva: izd-vo Akad. me'morchilik. SSSR, 1969. - T. 8: Arxitektura stran Sredizemnomorya, Afrika va Azii VI-XIX v.. — S. 332. — 491 s.
3. Gogiberidze G. M. Islomskiy tolkovyy slovar. - Rostov n/D.: Feniks, 2009. - 266 s. — (Slovary). - 3000 ekz. — ISBN 978-5-222-15934-7.
4. Zasibkin V. N. Arxitektura Sredney Azii. — M.: Izd-vo Akademii arxitektura, 1948. — S. 12—13. - 158 s. - 10 000 ekz.
5. Massiel Sanches L. K. Islamskaya arxitektura va sovremennaya siyosat: mecheti v Konstantine (Aljir) va Kasablanke (Marokok) // Aktualnye problemy teorii i istorii

iskusstva: sb. nauch. statey. Vyp. 7. / Pod red. S. V. Maltsevoy, E. Yu. Stanyukovich-Denisovoy, A. V. Zaxarovoy. SPb.: Izd-vo SPbGU, 2017. S. 609—618. ISSN 2312-2129.

6. Nyubi G. Kratkaya entsiklopediya islama = Muxtasar islom ensiklopediyasi / Per. s angl. — M.: Fair-press, 2007. — 384 s. - 3000 ekz. — ISBN 978-5-8183-1080-0.

7. Pugachenova G. A. Zodchestvo Tsentralnoy Aii. XV vek. — Tashkent: Izd. im. Gafura Gulyama, 1976. — S. 8—9. - 115 s. - 3000 ekz.

8. Starodub-Enikeeva T. X. Sokrovischa islomskoy arxitektura. — 1-e. — Italiya: Belyy gorod, 2004. — 3000 ekz. — ISBN 5-7793-0783-0.

9. <https://study.com/academy/lesson/modern-islamic-architecture-patterns-concepts.html>

10. <https://islam.kz/ru/news/kultura/musulmanskaya-arhitektura-povliyala-na-ves-mir-kak-islamskaya-arhitektura-mojet-vdohnovit-sovremennuyu-arhitekturu-13293/#gsc.tab=0>